

CAPUT XIII.

DE CULPA QUÆ OMITTENDO VEL MUTILANDO DIVINUM OFFICIUM IN CHORO, VEL ALIQUID ILLI ADDENDO, COMMITTITUR.

1. Prima assertio : privare ecclesiam omnibus horis canonicas per integrum diem naturalem, est peccatum mortale. — Supponimus sermonem esse de ecclesiis, in quibus est obligatio ad officium canonicum in choro dicendum : nam ubi nulla fuerit talis obligatio, constat non esse locum huic quæstiōni propositæ; et ubi fuerit ad unam vel aliam horam, ut ad vesperas, vel quid simile, cum proportione poterit resolutio applicari. Primo ergo dicendum est privare ecclesiam omnibus horis canonicas per integrum diem naturalem, peccatum esse mortale. Hoc necessario sequitur ex præcepto, et obligatione quam supponimus, quia præceptum est grave, et materia unius diei est satis gravis, ut a fortiori constabit ex dicendis infra de recitatione privata. An vero hoc peccatum sit unum vel septem pro numero horarum, eodem modo resolvendum est, sicut dicemus de privata recitatione. Quod si quis interroget cui tunc sit imputandum tale peccatum, respondeo, primo ac præcipue illi, cui cura ecclesiæ incumbit, nam ad illum ex officio pertinet curare, ut in choro horæ dicantur, c. 1 de Celebri. Missar. Cum eo vero peccant, qui tali omissioni causam dederunt, vel ad illam cooperantur; illi vero, per quos non stat, quia soli non possunt dicere, nec sunt in causa, ut alii suo muneri desint, non peccant, si aliqui privatim recitent, quatenus obligari poterunt, juxta inferius tractanda.

2. Secunda assertio : omittere quamcumque horam divini officii in choro, ita ut non dicatur, gravis est transgressio, nec potest sine gravi necessitate in ea Praelatus dispensare. — Dico secundo : omittere quamcumque horam divini officii in choro, id est, in toto officio publico, ita ut simpliciter non dicatur, gravis transgressio est, nec Praelatus particularis potest in hoc dispensare, nisi ubi tam gravis necessitas urget, ut prudenter judicetur præceptum non obligare in tali causa. Prior pars colligitur ex sententia communiori Doctorum, qui censem omissionem unius horæ, etiam in recitatione privata, esse materiam gravem peccati mortalis; ergo a fortiori illam relinqueret in choro, ubi est obligatio dicendi pu-

blice totum officium, gravior materia peccati erit, tum quia etiam ipsa materialis seu corporalis actio est gravior et magis laboriosa; tum maxime quia respectu Dei est gravior cultus, et respectu Ecclesiæ gravius detrimentum, et suo modo contra commune bonum. Et hæc ratio probat idem dicendum esse de parte notabili uniuscujusque horæ. Nam illa, quæ fuerit gravis pars respectu omissionis privatæ, erit a fortiori respectu omissionis ejusdem partis in choro. Solet autem indicari pars gravis cuiuslibet horæ tertia pars ejus, ut infra videbimus. Ego vero in præsenti censeo, minorem posse sufficere in choro, quia, ut dixi, totum ipsum officium gravius est.

3. Unde sit pensanda gravitas partis omissionis. — Addo etiam gravitatem partis omissionis non esse pensandam ex quantitate, ut ita dicam, proportionali, seu respectiva, id est, quod sit tercia, vel quarta, vel alia similis pars aliqua horæ, sed ex quantitate, dignitate, vel gravitate sua absoluta, quia semper magis hinc pendet gravitas culpæ. Sicut in Missa gravius est omittire verbum unum in canone, quam orationem integrum extra illum. Et ita existimo, in hac mutilatione alius horæ quoad publicam recitationem in choro, imprimis considerandam esse publicam deformitatem (ut sic dicam) quæ inde nascitur; ut, si inchoetur hora sine illo initio, Deus, in adjutorium meum intende, vel quid simile, statim generabit publicam admirationem, et deformitatem; si autem tres vel quatuor versus psalmi transiliantur, non est tam publicus defectus. Similiter *Magnificat* in Vesperis omittere gravior erit defectus, quam omittere alium psalmum etiam majorem. Itaque primum consideranda est dignitas vel singularis necessitas partis omissionis; deinde etiam absoluta quantitas ejus consideranda est. Nam certe integer psalmus videtur sufficiens quantitas pro publico officio, si voluntarie omissio; nam quando hi defectus ex inadvertentia contingunt, non facile sunt iudicandi peccata mortalitia, nisi sit nimium negligens, crassa et supina; neque de hoc possum certius aliquid dicere.

4. Minoris partis officii omissione sufficit ad peccandum mortaliter, si sit publicum magis quam privatum. — Hæc autem omnia procedunt de omissione, vel mutilatione, quæ simpliciter fit in officio chori, ut publice est a toto choro, quod ut tale est, non potest compensari per privata recitationem. Contingit

CAP. XIII. DE OMITTENDO VEL MUTILANDO OFFICIUM DIVINUM IN CHORO.

autem ut, licet horæ dicantur integre, non dicantur vel audiantur integre a singulis, qui tenentur ex officio, et ratione beneficii, vel stipendiis canere, vel adesse choro, quia vel non adsunt, vel tarde veniunt, vel cito discedunt priusquam hora finiatur, vel egrediuntur et ingrediuntur dum dicitur, vel similibus modis partem omittunt. De quibus dubium non est quin peccent per se loquendo, nisi habeant justam excusationem, de qua infra. Ratio est, quia non implent totum quod tenentur ex justitia et religione ac Ecclesiæ præcepto. Quando vero hoc peccatum mortale sit, dubitari potest. Circa quod considerandum est, duobus modis posse aliquem omittere officium, vel partem ejus in choro, primo cum intentione supplendi illud postea per recitationem privatam; secundo simpli citer omittendo. Quando hoc posteriori modo fit, constat illam materiam, quæ fuerit gravis in omissione officii in privata recitatione, a fortiori fore gravem in his, qui ratione beneficii tenentur canere in choro, quia illi præter recitationem omittunt etiam cantum, ad quem peculiariter tenentur; ergo in eis gravior est culpa: unde sine dubio minor pars officii, ab eis omnino omissa, erit sufficiens ad peccandum mortaliter; quæ autem sit illa, ex dicendis infra de omissione in privata recitatione conjectare quis poterit, nam certa regula dari non potest.

5. Navarri sententia : non peccat mortaliter qui partem officii in choro non cantat, animo illam postea recitandi. — Quando vero pars illa omittitur animo supplendi illam, difficultus est assignare materiam quæ ad peccandum mortaliter sufficiat. Unde Navarr., c. 40 de Orat., n. 43, generalem regulam tradit, omnes, et solos illos peccare mortaliter omittendo aliquam partem divinorum officiorum, qui id agunt per contemptum, vel cum notabili scandalo, aut omittunt partem notabilem per negligentiam absque proposito supplendi, ut debent; ergo qui omittit partem notabilem animo supplendi, non peccat mortaliter; nam secludimus contemptum et scandalum, quæ sunt per accidens. Et ratio reddi potest, quia ille non omittit partem illam quoad substantiam, sed tantum quoad modum, qui defectus non videtur tam gravis. Maxime, quia ecclesia vel chorus non privatur tunc integritate officii, nec prout dicitur in choro, nec prout dicitur a tali persona, sed solum privatur co-operatione, quam posset et deberet adhibere talis persona in publica recitatione talis partis

officii; hoc autem non videtur esse grave detrimentum, nec sufficiens materia peccati mortalis. In contrarium vero est, quia clericus in hoc casu tenetur ex justitia canere in choro ratione stipendi, vel saltem assistere, et audire totum officium, juxta varias opiniones, vel consuetudines, aut institutiones supra tractatas. Ergo si notabilem partem sui munieris omittit, graviter peccat. Unde in jure, qui hujusmodi officium omittit in choro, deponi præcipitur, c. Clericus, d. 91, et c. Si quis Presbyter, d. 92; neque ibi habetur ratio, an postea dicat privatum officium, necne. Et simile argumentum sumi potest ex c. Dolentes, de Celebr. Miss., et ex Clem. 1, eodem titulo.

6. Vera sententia : talis omissione suapte natura est mortal, ex accidente venialis erit. — Quocirca non videtur posse dubitari, quin haec omissione vel mutilatio possit esse peccatum mortale, nisi ex levitate materiæ fiat veniale, etiamsi sit cum proposito postea supplendi defectum recitationis, quia ille defectus concurrendi cum choro vel ad chorum nunquam suppletur, nec suppleri potest per privatam recitationem. Dices: Potest compensari assistendo alio die in choro, in quo non tenetur. Respondeo: quando est locus huic compensationi, non est illa omissione, sed est commutatio, vel potius est applicatio privilegii, vel facultatis non assistendi in choro tot diebus anni, ad hunc diem, potius quam ad alium; hic vero agimus de omissione facta in tempore nullo modo feriato, seu privilegiato. Illa enim semel admissa, recompensari non potest, quia illa actio transiit, et suo modo publice fit, et per recitationem privatam non suppletur defectus publicus.

7. Absentia, quæ non est satis ad multationem, nec ad mortale peccatum satis erit, nisi intercedat formale aut virtuale propositum non assistendi quamdiu per multam liceat. — Verumtamen si hæc absentia a choro pro aliqua parte horæ non sit tanta, ut sit digna privatione distributionis correspondentis illi horæ, certum est non sufficere ad peccatum grave; ut, verbi gratia, solet esse statuto vel consuetudine receptum, ut qui chorum ingreditur ante finitum primum psalmum horæ, non multetur, etiamsi circa finem illius psalmi ingrediatur; et habetur in Concil. Basil., sess. 21, § 2; et aliquid simile apud Cassian., lib. 3 de Institut., c. 7, et in Concil. Aquitan., sub Ludovic., c. 131. Dico ergo illam absentiam non esse peccatum mortale; quod

etiam sentit Navar., d. c. 7, n. 3, tum quia non est verisimile tam facile fuisse id permittendum, si aestimaretur peccatum mortale; tum etiam quia per se statim appetet non esse illam partem notabilem horae. Unde si ex legitima causa fiat illa mora, facile poterit excusari omnis culpa; si vero ex sola negligencia et quadam facilitate leviter peccandi fiat, quia impune potest fieri, erit peccatum veniale. Intelligo tamen hoc, considerando particulam illam per se, sine conjunctione cum aliis; nam, si quis haberet formale vel virtuale propositum semper omittendi in singulis horis partes illas, quas sine multa omittere potest, certe, non videtur securus in conscientia; tum quia illud objectum simul sumptum grave est, et cum servitium, choro debitum, sit quasi quoddam totum, magna et gravis pars ab illo subtrahitur illo modo; tum etiam quia ille affectus ostendit quemdam servilem animum inserviendi choro, solum timore poenae, vel affectu lucri, quandoquidem quoties sine jactura lucri omitti potest, ex deliberato animo omittitur. Oportet ergo bona fide procedere animo integre serviendi, et tunc licet saepe ac saepius illae particulae horarum omittantur, solum erunt multiplicata venialia.

8. *Sententia Navarri, omissionem ultra tempus per mulctam vetitum, esse mortalem; ea tamen refellitur.* — Hinc vero videtur inferre Navarrus, si omittatur major pars horae, quam sit illa, quae sine multa omitti potest, jam peccari graviter, sic mutilando chori servitium. Sed illatio non est formalis, quia multa non est signum certum peccati mortalium, tum quia etiamsi per modum poenae consideretur, non est tam gravis poena, quin possit propter negligentiam veniale imponi, tum etiam quia cum distributiones sint veluti proxima stipendia praesentiæ, seu servitii horarum, est in potestate designantis stipendum sub hac vel illa conditione non iniqua illud designare, etiamsi peccatum mortale non interveniat. Deinde assertio ipsa videtur nimis rigorosa. Et ad summum posset habere locum, quando illa major pars omitteretur sine proposito supplendi illam per recitationem privatam; et in hoc etiam sensu est res incerta et scrupulosa, ut infra dicam; nam qui ingreditur ad Matutinum finito Psalmo *Venite exultemus*, solet perdere distributiones, et tamen difficile ereditus est quod peccet mortaliter, qui in privata recitatione Matutini illam, vel æquivalentem partem omittit. Multo au-

tem certius mihi est non peccare mortaliter, qui tantum in servitio chori illam partem omittit, supplendo illam per recitationem privatam, quia non est gravis laesio justitiae in servitio chori, et debito religionis satisfit per recitationem privatam, et per eamdem satisfit generali debito justitiae, quod potest considerari respectu Ecclesie ratione stipendi cujuscumque beneficii. Imo nec propter absentiam unius horae integræ a choro cum suo onere amittendi partem distributionum, videtur statim peccari mortaliter, si alias hora illa privatim recitetur. Imo aliqui docti existimant, etiam unius diei absentiam non esse rem gravem, quando regulariter servitium chori diligenter ac strenue fit, nam Graffis, dicto c. 52, ait, semel aut bis deesse in choro, non esse mortale; idemque sentit Sylvester statim citandus. Quod certe non videtur improbable.

9. *Aliorum sententia præfertur.* — Ego vero nolo esse fautor hujus licentiae, neque in hoc judicium meum interponere, nam difficile profecto est in his rebus moralibus in particulari definitum arbitrium proferre, et ideo consulo, ut haec licentia non facile vel frequenter sicutur, quia est grave periculum peccandi mortaliter. Quæ culpa non excusat eo quod distributiones amittantur, quia non excusat culpa ratione poenae, et quia Ecclesia priuatur servitio sibi debito ratione talis beneficii. Et ideo recte dixit Sylvest., ver. *Hora*, quæst. 2, d. quarta, cum Innocen., Hostiens., et aliis, beneficiatum, qui officium dicit in camera, omissa ecclesia, non satisfacere debito suo. Et in q. 10, declarat esse hoc peccatum mortale in dupli casu. Primus est, si ex consuetudine fiat, in quo indicat etiam unius diei absentiam non esse, per se et solam, peccatum mortale. Secundus, si ecclesia magnam jacturam inde patiatur, nam hinc materia levius poterit gravis fieri. Ideoque cavendum maxime est hoc detrimentum, ut si hac occasione multi absint a choro, vel si prebendati pauci sint, et uno vel altero deficiente non possit officium pro dignitate cantari, vel si ab his absentiis et tardo ingressu in chorum perturbationes aut scandalorum oriri soleant, nam ex iis, et aliis circumstantiis potest multum aggravari culpa. Unde in Clement. 1, de Celebrat. Missar., inter alia, quæ graviter reprehenduntur, sunt, *tarde ad chorum venire, vel ab ecclesia ante finitum officium sine legitima causa discedere.* Cavendum denique est ne quis fingat legitimam excusationem a choro,

quam revera non habet, solum ut muletas evitet, quia tunc contra justitiam distributiones accipit, et inde aggravatur culpa pro materiae quantitate, cum obligatione restituendi illas.

10. *Concluditur omnem mutilationem divini officii esse peccaminosam ex se.* — Tandem ex dictis colligitur, omnem modum canendi horas in choro cum aliqua mutilatione versuum aut verborum, de se peccaminosum esse; et licet ordinarie tantum videatur in illo intervenire culpa venialis, interdum posse esse mortalem, si nimia sit verborum mutilatio. Haec assertio colligitur ex cap. *Dolentes*, de Celeb. iss., ubi reprehenduntur graviter clerici, qui prius confabulationibus et somno dediti, postea recitant, *transcurrando undique continuata syncopa Matutinum.* Et subditur in fine: *Hæc et similia sub pena suspensionis penitus inhibemus, districte præcipientes, etc.*; similiter in Clement. 1, eodem titulo ponuntur illa duo verba: *Transcurrando, syncopando*, et postea subjungitur prohibitio; ex his ergo evidens est prima pars proposita, nam omnis mutilatio verborum aut versuum, syncopa dici potest; at haec prohibetur expresse in dictis locis; ergo omnis talis mutilatio est prohibita, ac subinde peccaminosa. Præterea, etiam seclusa hac speciali prohibitione, ex natura rei hoc sequitur, nam qui debet totam aliquam quantitatatem, non satisfacit dando partem, et quamcumque subtrahat invito creditore, peccat; sed clericus tenetur in choro dicere integrum officium; ergo quamcumque mutilatio talis officii peccaminosa est de se, id est, si sit voluntaria, et per inadvertitiam vel aliam justam causam non sufficienter excusat. Secunda item pars facile suadetur, quia ordinarie talis mutilatio non est continua in aliqua notabili parte officii, sed in uno vel alio verbo, et ita ordinarie est materia levis, et peccatum consequenter est veniale. Nihilominus timenda est interdum gravis culpa, ut in tercia parte asserimus cum Navar., c. 10 de Orat., n. 9 et sequentibus. Nam interdum (inquit) qui cantant, aut recitant, omittunt tantam partem versuum Psalmorum, vel deglutiendo, vel corrumpendo, et syncopando verba, syllabus, vel litteras, ut ex ita omissis fieret pars notabilis horæ. Tunc ergo erit peccatum grave contra integratem officii in parte notabili. Et certe in dicto c. *Dolentes*, et dicta Clem. 1, verba tam gravia et acerba sunt, ut satis indicent defectum illum interdum esse graviter culpabilem.

11. *Gravior est mutilatio facta a toto choro, quam ab uno vel altero.* — Circa hunc vero defectum, considerandum est graviorem culpam esse, cum sit a toto choro, quam cum sit ab uno vel altero tantum; nam, ut fiat priori modo, necesse est ut omnes vel fere omnes canentes in choro, illo modo cantent, et publicum, ac scandalosum peccatum committant, et irreparabilem mutilationem, quoniam in choro non potest convenienter repeti publice quod semel cantatum est, licet male fuerit pronunciatum. Participat autem illam culpam, præcipue qui cantum gubernat, et qui choro præest, et suo etiam in gradu, qui cooperantur, vel non obsistunt, convenienti modo canendo, si possunt; si autem non possunt, excusabuntur a privata culpa, quamvis illa publica actio, ut est ab illo corpore mystico, mala sit. Unde si quis hunc committat defectum, quando solus nomine totius chori canit, dicendo lectionem vel orationem, turpior est defectus, cum sit in oratione publica, ut talis est; at vero quando canendo cum aliis, aliquis privatim ex sua negligentia defectum hujusmodi committit, et quasi solitarius peccat, poterit ordinarie excusari a culpa mortali, si totum chororum non perturbat, vel occasionem præbet introducendi pravam consuetudinem in toto choro, nam hoc scandalum grave est, et potest multum augere culpam. Tamen hic defectus in mutilatione vel corruptione verborum officii divini suppleri potest a privata persona, iterum recitando psalmos illos. An vero ad id teneatur, dicemus infra, tractando de privata recitatione.

12. *Alii defectus qui ad mutilationem reducuntur, veluti nimia celeritas.* — Ad hunc deinde defectum reducuntur alii, qui in modo pronunciandi divinum officium committi solent, qualis est nimia celeritas in percurrendo versus Psalmorum, vel dictiones, nam haec moraliter non sit sine syncopa, vel corruptione aliqua verborum. Et ideo Concilium Basil., sess. 21, § 2, ait, dicendum esse officium in choro: *Prolatione non præcipiti, sed distincta*; et infra: *Non cursum, ac festinanter.* Potest vero interdum esse nimia velocitas, etiamsi nihil ex verbis omittatur, vel corrumpatur, quando impedit ne audientes possint verba percipere et sensum, nam id est contra fructum per cantum intentum. Item sepe impedit attentionem non solum audientium, sed etiam orantium. Denique interdum celeritas licet non sit nimia absolute, potest esse nimia